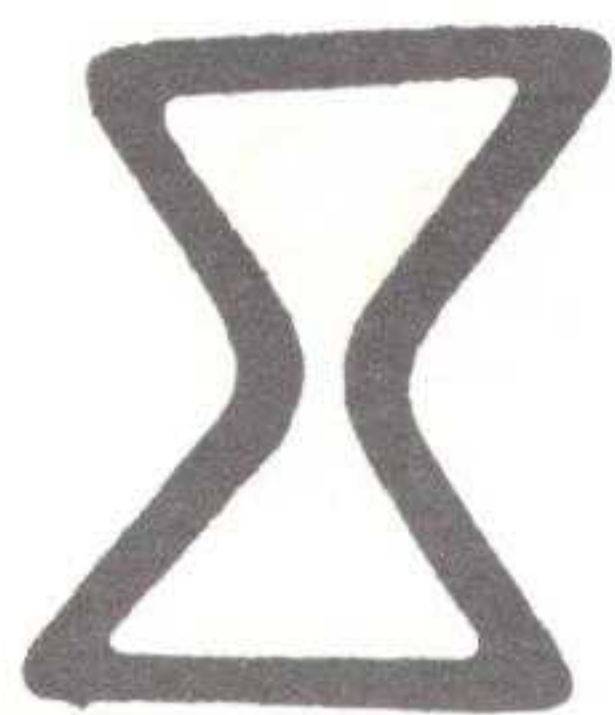

de Zandloper

periodieke uitgave van de
Vereniging "Oud-Ede"
verschijnt elk kwartaal

13e JAARGANG - nr. 2

JUNI 1985

Tekst op het monument aan de Zonneoordlaan te Ede:

"Ter herinnering aan de eerste motorvlucht van een Nederlander
boven Nederland door J.W.E.L. Hilgers op 29 juli 1910"

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

* Hout

* Board

* Triplex

* Schroten

* Wandplaten

* Deuren

* Draadmateriaal

* Keukens

* Kasten

* Gereedschap

* IJzerwaren

* Verf (Vervetal)

* Schildersgereedschap

* Wandweefsel

* Schuimvinyl

* Rambe assortiment

* Autolakken

* Beitsen, lakken, lijmen enz. enz.

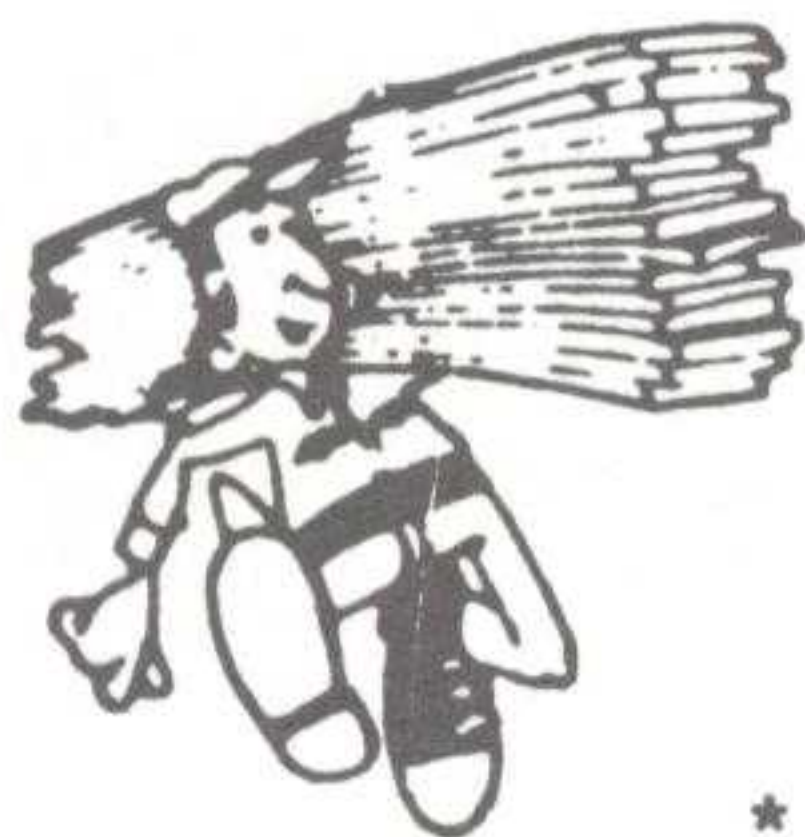
Hout voor jong of oud voor groot of klein

daarvoor

moet u

* Wij geven U een
deskundig advies

* Bezorgen
gratis

DOE HET ZELF MARKT

bij

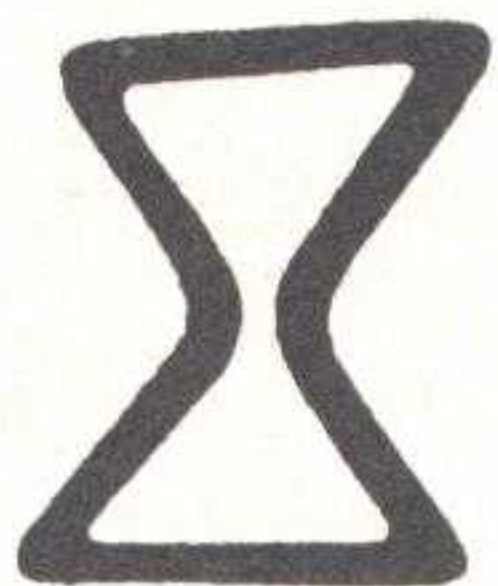
Elbert Jansen

zijn

KOLKAKKERWEG 65 - 67 EDE tel. 08380 - 11680

de zandloper

periodieke uitgave van de Vereniging "Oud-Ede"

13e JAARGANG - nr. 2

JUNI 1985

DAGELIJKS BESTUUR VERENIGING "OUD-EDE"

voorzitter Drs E. Broekhuis, Nwe Kazer-
neln 85, 6711 JK Ede
tel.: 11916

sekretaris E. Hendriksen, Gr Bentinck-
ln 22, 6712 GT Ede
tel.: 11229

penn.mr. T. Hylkema, Bremln 42
6713 EB Ede, tel.: 18808

ERE-LEDEN G.W. Bos

AFGEVAARDIGDEN van de VERENIGING

Stichting Ir J. Ubbels, v Irhoveln
Tegelmuseum 9, 6711 MN Ede

Monumenten- JJG vd Pol Burg Prinsln
commissie 26, 6711 KD Ede

MUSEUMADRES Museum Oud-Ede, Museumpln
5-7, 6711 NA Ede
tel.: 19554

CONTRIBUTIE Minimaal f 15,- per jaar,
te storten op giro 3534268
tnv penningmeester Ver. Oud-
Ede te Ede.

REDAKTIE van het blad "De Zandloper"

J. Das, Weerdenstein 205
6714 CP Ede, tel.: 39391

H.J. Nijenhuis, Molenstr 101
6712 CT Ede, tel.: 16838

eindred., S.J. Ouwendijk, Annadaal 22
opmaak en 6715 JA Ede, tel.: 33089
lay-out

OPENINGSTIJDEN MUSEUM OUD-EDE

ma t/m vr 10-12 en 14-17 uur
za 14-16.30 uur

VERANTWOORDING VOOR GEPUBLI- CEERDE TEKSTEN

De redactie van De Zandloper is
u zeer erkentelijk voor al uw
bijdragen in de kopy.

De verantwoordelijkheid voor de
inhoud van historische en tech-
nische gegevens blijft echter
uitdrukkelijk voorbehouden aan
de inzender van de kopy.

Eveneens kan de redactie geen
verantwoording op zich nemen
voor het eventueel niet vermelden
van de bron etc., bij het plaat-
sen van stukken en/of artikelen,
welke zijn ingezonden.

OVERNAME VAN ARTIKELEN UIT "DE ZANDLOPER".

Gehele of gedeeltelijke overname
van artikelen uit dit blad is al-
leen toegestaan na schriftelijke
toestemming van de redactie!

LIDMAATSCHAPKAARTEN en/of MUSEUM- JAARKAARTEN

Lidmaatschapkaarten van leden van
de Vereniging Oud-Ede en/of Museum-
jaarkaarten kunnen tijdens de ope-
ningsuren worden afgehaald aan de
balie van het Museum Oud-Ede.

Kopy voor "DE ZANDLOPER"

Alle kopy voor de eerstvolgende
uitgave van "De Zandloper" graag
inzenden aan de redactie van het
blad, p/a Museumplein 5-7, 6711
NA Ede, en wel vóór:

15 augustus 1985

in memoriam

H.M. OLDENHOF

Leed de vereniging Oud-Ede met het overlijden van oud-voorzitter de Nooy, eind vorig jaar een verlies, het heengaan van de heer H.M. Oldenhof betekende eveneens het afscheid van een oud-voorzitter die vele jaren een stempel heeft gezet op het werk van "Oud-Ede".

Van 1952 tot 1973 was hij voorzitter en gaf hij leiding aan het werk van de vereniging. Hij deed dat op zijn geheel eigen wijze, doorzettend enerzijds, wijs anderzijds.

Gesteund door zijn grote bestuurlijke kwaliteiten heeft hij ruim 21 jaren mede het gezicht van "Oud-Ede" bepaald.

Een rol zal daarbij zeker hebben gespeeld het afkomstig zijn uit het Veluwe en als één der zeer weinige bestuurders sprak hij het dialect van de Oost-Veluwe.

Men genoot van de wijze waarop hij aan vergaderingen leiding gaf, waarbij zijn gevoel voor humor en het gebruik hiervan, mede sfeerbepalend was.

Wij houden de herinnering aan de heer Oldenhof het meest levendig door in zijn geest verder te werken aan de doelstelling van de vereniging Oud-Ede en het museum.

De voorzitter en sekretaris vertegenwoordigden de vereniging bij de begrafenis, vergezeld, naar is gebleken, van velen uit "Oud-Ede". Met dankbaarheid zien wij terug op het vele dat de heer Oldenhof voor de vereniging heeft gedaan.

Hij ruste in vrede !

het Bestuur.

DE JAARVERGADERING

Op 24 april j.l. werd de jaarvergadering van onze vereniging gehouden. De voorzitter opende de vergadering met een welkom en daar het de eerste ledenvergadering is, die hij mag leiden, geeft hij enkele gedachten weer t.a.v. het functioneren van de vereniging en vooral ook het museum.

In deze Zandloper treft u dit openingswoord aan.

De gebruikelijke zaken op een jaarlijkse ledenvergadering passeren de revue. Wij memoreren het jaarverslag van de sekretaris, eveneens opgenomen in deze Zandloper, terwijl de Penningmeester een toelichting kon geven op de cijfers als eerder reeds gepubliceerd. Het prettige voor de penningmeester was, dat het tekort over 1983 van f 9.600,- kon worden teruggebracht tot f 920,- in 1984. Nadat de Kascommissie, bestaande uit de heren Kok en Van Tongeren bij monde van de heer Kok had gerapporteerd dat alles in orde was bevonden, werd de penningmeester gedechargeerd met dank voor zijn werk. Hoewel er ook een accountantscontrole wordt gehouden, werd toch besloten om de kascommissie te handhaven. Voor de jaarrekening 1985 werden hiervoor aangewezen de heren Kok en Vermeulen. De heren Kok en Van Tongeren werden bedankt voor hun werk dit jaar.

De museum-commissie gaf via de onlangs benoemde voorzitter, de heer B. de Goederen, een verslag over het jaar 1984. Er werden 6 wisseltentoonstellingen gehouden. Het aantal bezoekers was over 1984 helaas belangrijk minder dan in de voorgaande jaren, n.l. circa 4.000. Gelukkig zijn de vooruitzichten voor 1985 een stuk beter.

In december 1984 nam de heer Van Gent afscheid als voorzitter van de museum-commissie en bood ons ter herinnering een schilderij aan van de Ginkelse Heide.

Er kwamen enkele schenkingen binnen: een stijlkamer, vrijwel compleet in de sfeer van de twintiger jaren; de Spaarbank bood een bestuurskamer aan, terwijl de gemeente Ede een lamp (kroon) uit de vroegere burgemeesterskamer aan het museum schonk. Daarnaast waren meerdere schenkingen van diverse particulieren.

De voorzitter memoreerde de vele activiteiten van de museum-commissie en medewerkers van het museum, daarbij niet te vergeten de vrijwilligers/sters en brengt in de persoon van de heer De Goederen allen zijn hartelijke dank.

Als bestuurslid was aftredend mevrouw D.G. Wijnveen-v.d. Kraak. Zij werd herkozen, zodat de vereniging nog weer drie jaar van haar activiteiten gebruik kan en mag maken.

Het vergadergedeelte verliep zeer vlot, waarna het woord was aan de oud-voorzitter, de heer Dr H.J. van Eck, die een zeer boeiende lezing hield over "Boeren en fabrieksarbeiders"; een sfeerbepalend overzicht over de twintiger en dertiger jaren in onze regio. De heer Van Eck begon met een terugblik in de verste geschiedenis tot ca. 1900, om na de pauze de jaren na 1900 te behandelen. Het zou jammer zijn in een te kort overzicht deze zo zinvolle lezing proberen weer te geven. Aan de heer Van Eck zal worden gevraagd of hij mogelijkheden ziet in een kort bestek zijn lezing samen te vatten. Deze zou dan kunnen worden opgenomen in één der volgende nummers van De Zandloper.

In het bijzonder door de bijdrage van de heer Van Eck werd het een boeiende avond, waarbij ditmaal zeker de afwezigen ongelijk hadden.

De voorzitter dankte de heer Van Eck voor zijn zo zinvolle bijdrage aan de jaarvergadering.

0-0-0-0-0-0-0-0-0

OPENINGSWOORD VAN DE VOORZITTER OP DE JAARVERGADERING

Volgens de Statuten stelt onze Vereniging zich ten doel het onderzoek van archieven en gedrukte bescheiden, die betrekking hebben op de geschiedenis van ons dorp en het verzamelen en bewaren van alles wat van belang kan worden geacht. Twee elementen vallen daarbij op. In de eerste plaats het onderzoeken van archieven en dergelijke. De geschiedschrijving van Ede is duidelijk een doelstelling van Oud-Ede. Het bestuur heeft het voornemen daartoe een kleine commissie in te stellen. Juist nu wij deze weken worden bepaald bij het herdenken van onze bevrijding, spreekt de historie extra aan.

Het tweede element omvat nogal wat: "alles wat van belang is!"

De geschiedenis van Ede heeft ten dele een gezicht in de vorm van oude gebouwen. Het bestuur denkt dat gezicht deels te kunnen bewaren door middel van een foto-archief. In die richting hebben we plannen in voorbereiding.

Het eigenlijke bewaren van "stukjes verleden" doen we in het museum, dat we wel de centrale doelstelling van onze Vereniging zouden kunnen noemen. Het bestuur is bijzonder ingenomen met de activiteiten van

kwekerij
A. van der Meijden

Schaapsweg 80 Ede
tel: 08380 - 15615

de Museumcommissie. De toewijding waarmee de commissieleden en de vaste medewerkers tentoonstellingen voorbereiden, vierdienen onze aller waardering.

Je zou een museum enigszins kunnen vergelijken met een wijnkelder: hoe langer je bewaart; hoe waardevoller het bezit wordt. Er is echter ook een belangrijk verschil: uit een museum gaat niets weg. En dat verschil schept een probleem waar we nu reeds voor staan, met name: de huisvesting. We zijn blij met ons gebouw, maar we hebben de bovenverdieping dringend nodig om alles behoorlijk te kunnen uitstallen. Doch vóór de bovenverdieping wordt ingericht moet eerst het dak worden gerenoveerd. En dat alles doe je in een gebouw dat het eigendom is van de Nederlandse Spoorwegen.....TOCH BEN IK VAN MENING, DAT DE HUISVESTING VAN ONS MUSEUM DE AANDACHT MOET HEBBEN!

Zullen we afspreken, dat we die zin bij herhaling herhalen, om elkaar en anderen er steeds weer aan te herinneren?

We bezitten nu al veel meer dan we kunnen uitstallen. Meer ruimte, zou wellicht ook het beschikbaar stellen van waardevolle voorwerpen stimuleren.

Er is nog veel meer te doen. In De Zandloper van maart 1985 is een formulier geniet. Wilt u dat invullen? De Museumcommissie wil graag een inventarisatie maken van uw verborgen talenten. Vul in elk geval uw naam in, dan weet de commissie, dat u bereid bent iets te doen.

Onze Vereniging maakt jaarlijks een excursie. We hebben een Reis-commissie ingesteld, die een reisplan voorbereidt.

Vanavond verdiepen we ons in een stukje geschiedenis. Dr Van Eck gaat enkele elementen voor ons inleiden uit zijn vroegere dissertatie over "Boeren en fabrieksarbeiders".

Wij prijzen ons gelukkig dat we in onze eigen kring een spreker hebben gevonden. Ik geef hem graag het woord, maar herhaal nog even: TOCH BEN IK VAN MENING, DAT DE HUISVESTING VAN ONS MUSEUM DE AANDACHT MOET HEBBEN.

0-0-0-0-0-0-0

-59e JAARVERSLAG VAN DE VERENIGING "OUD-EDE" TE EDE- JAARVERSLAG 1984

Helaas moeten wij dit jaarverslag aanvangen met te vermelden dat juist in dit jubileumjaar van ons is heengegaan onze oud-voorzitter de heer J. de Nooy. Hij heeft met veel enthousiasme het werk van

onze vereniging als bestuurslid en als voorzitter een aantal jaren gedragen en met name is hij het geweest die de grondslag heeft gelegd voor het tot stand komen van het museum in de huidige vorm. Wij herdenken hem met veel waardering voor alles wat hij voor de vereniging en voor het museum heeft gedaan.

Het jaar 1984 was belangrijk voor de vereniging Oud-Ede, omdat het op 10 september 1984 60 jaar gelden was, dat de vereniging werd opgericht. Dat was voor het bestuur aanleiding om reeds in het begin van het jaar een Jubileum-commissie te benoemen, waarin op verzoek van het bestuur zitting namen de dames J. van Dijk-Koopmans, D.G. Wijnveen-v.d. Kraak en de heren J. Das, E. Hendriksen, C.J. Kok, D. de Nooy, G.H. Rijsemus, E. v.d. Weerd en J.J.P. Nijdam.

Dank zij de activiteiten van deze commissie kon op zeer bijzondere wijze het jubileum van de vereniging worden herdacht. Van "De Zandloper" verscheen een speciale uitgave, waarvoor naast de redactie zich bezig hielden de heren De Nooy en Hendriksen, terwijl voor de typografische verzorging de heer H. Busser adviezen gaf. Daarbij wordt graag herinnerd aan de grote medewerking van de drukkerij ADC. Verder werd een tentoonstelling gehouden van elf Edese bedrijven, ouder dan 60 jaar, tesamen met "Oud-Ede", "Een dozijn Zestigers" vormend.

Een bijzonder hoogtepunt was de herdenkingsavond op 10 september 1984, waarin het oudheidkundig karakter van de vereniging extra werd geaccentueerd door de streekdrachten-presentatie van de Edese folkloregroep "Felue".

Daarnaast werd in het museum een kindermiddag georganiseerd. Al met al werd het een waardige herdenking van het 60-jarig bestaan van de Vereniging, waaraan de speciale uitgave van De Zandloper en de vele persverslagen een blijvende herinnering vormen.

In het jaar 1984 werden twee ledenvergaderingen gehouden, nl. op 25 april 1984 en op 26 september 1984. In de vergadering van 25 april werd afscheid genomen van mevrouw E. Hendriksen-Hooft, na vele jaren bestuurslidmaatschap. De voorzitter bracht haar hiervoor bijzondere dank, mede voor haar grote inbreng. In haar plaats werd tot bestuurslid gekozen de heer B. de Goederen.

Ons lid, de heer J.W. Scharrenburg gaf in de tweede helft van deze ledenvergadering een fraaie klank-diaserie met schitterende natuuropnames.

Was 25 april strikt genomen de jaarlijkse ledenvergadering, de avond

van 26 september kan men beschouwen als een soort voortgezette ledenvergadering; immers toen werden twee nieuwe bestuursleden gekozen in verband met het statutair aftreden van de heren De Nooy(voorzitter) en Clant(sekretaris). Het betrof hier het afscheid van twee bestuursleden, die zich vele jaren met bijzondere interesse hadden ingezet voor de vereniging. Hiervoor werd hen dan ook uitdrukkelijk dank gebracht.

Als voorzitter en sekretaris werden gekozen de heren Drs E. Broekhuis en E. Hendriksen.

Naast de genoemde avonden met het karakter van een ledenvergadering was er op 9 januari een lezing over "Antiek" in het museum, terwijl op 23 mei een excursie werd gehouden voor onze leden naar Buren, waar het Kon. Marechaussee-museum en het Boerenwagenmuseum werden bezocht, terwijl ook nog een bezoek werd gebracht aan de Glasfabriek te Leerdam.

Voor het museum Oud-Ede was het jaar 1984 een actief museumjaar. Hiervoor wordt echter verwezen naar het verslag van de Museumcommissie. In dit verslag mag echter niet ontbreken een woord van waardering van de vereniging voor alle activiteiten van de Museumcommissie en de twee medewerkers van het museum.

Gebonden aan een zeer beperkt budget ziet men toch telkens weer kans om aandacht-trekkende-tentoonstellingen te organiseren. Zo ook in het jaar 1984.

Nog een te memoreren feit is dat in het kader van de herdenking van het 60-jarig bestaan van de Vereniging "Oud-Ede" een nieuwe dorpsomroeper werd gekozen op initiatief van oud-voorzitter D. de Nooy. De dorpsomroeper werd de heer Hendrik-Jan v.d. Zandschulp, die zich voorstelde en tegelijk in functie kwam op de avond van 10 september 1984.

Zijn optreden deed hij met veel enthousiasme, waaruit bleek dat hij een juiste aanleg had voor het optreden als dorpsomroeper.

Al met al kan worden vastgesteld dat het jaar 1984 voor de Vereniging een goed jubileumjaar is geweest met veel activiteiten. Met het vaststellen hiervan besluiten wij graag het 59e jaarverslag van de Vereniging "Oud-Ede".

Tenslotte: De vereniging telde op 1 januari 1984 691 leden. Dit aantal is in 1984 toegenomen met 81 leden, zodat op 31 december 1984 het totaal aantal leden was gestegen tot 772.

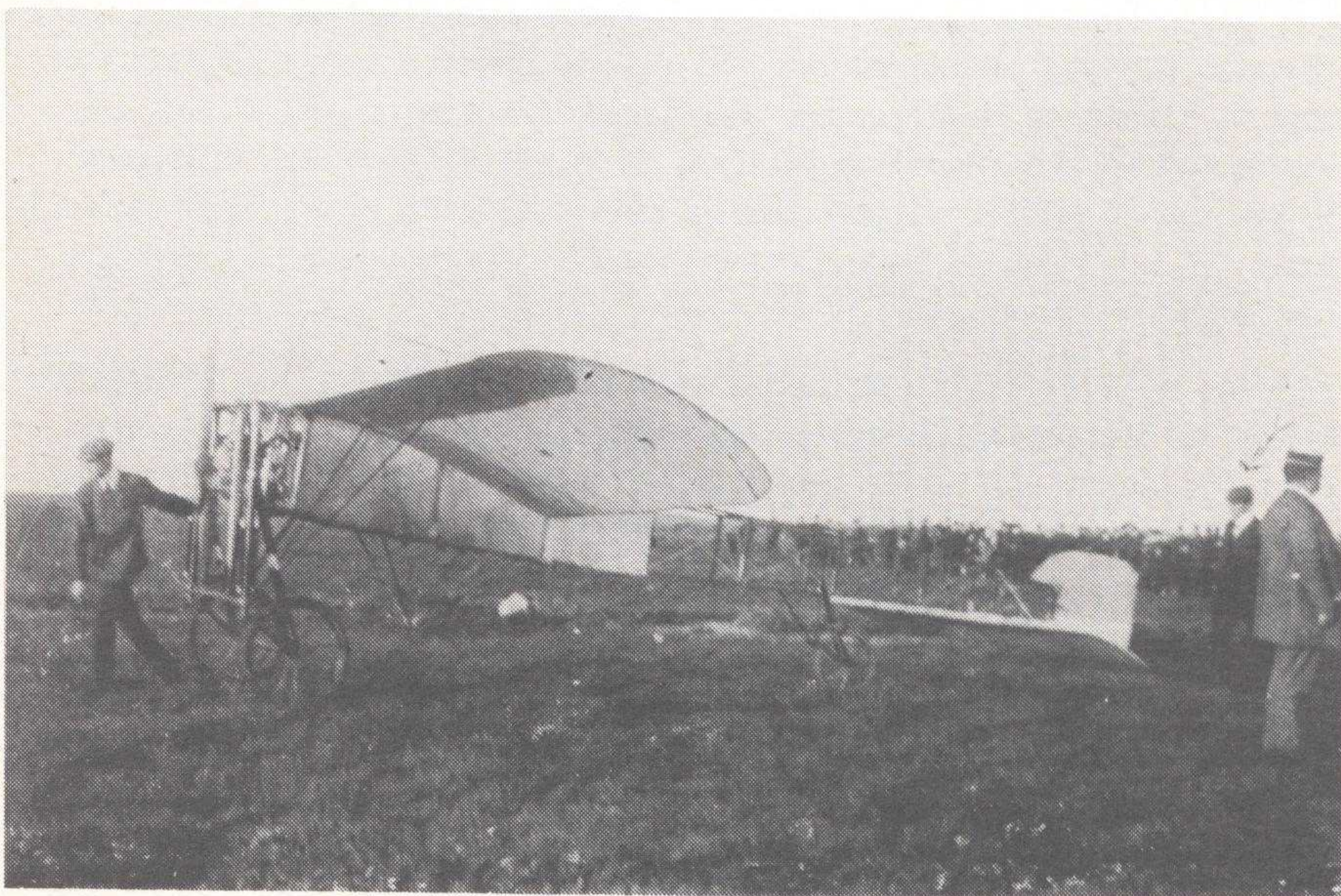
Ede, januari 1985

E. Hendriksen (sekretaris)

TENTOONSTELLING JAN HILGERS VLIEGT BOVEN EDE op 29 juli 1910.

Op 29 juli 1985 bestaat de Nederlandse luchtvaart al 75 jaar. Op dezelfde datum in 1910 ging Jan Hilgers op de Doesburgerheide bij Ede als eerste Nederlander boven Nederlands grondgebied in een "Aeroplane" de lucht in. Met Jan Hilgers'vlucht troefde de Haagse Automobielfirma Verwey & Lugard de aviateur Clément van Maasdijk in Heerenveen af, die de daar geplande "eerste vlucht" een dag later boven het "Friese Haagje" maakte.

De voorbereidingen voor de allereerste vlucht boven
de Doesburgerheide te Ede

Nederland vloog, en Ede heeft daaraan bijna 12 jaar meegedaan. Tot in 1922 lag bij dit Veluwe dorp een vliegekamp, dat het in zich had om het luchtvaartcentrum van Nederland te worden.....

In het museum Oud-Ede wordt aan deze vlucht van Jan Hilgers in het bijzonder en aan het vliegen in Nederland van 1910 tot omstreeks 1920 aandacht besteed.

Medewerking aan deze tentoonstelling werd verleend door:
Museum Aviodome te Schiphol - Militair Luchtvaartmuseum te Soesterberg - Fokker B.V. te Amsterdam - Gemeentearchief te Arnhem -

nazaten van in vroeger tijd binnen het Nederlandse luchtgebeuren actieve personen - en vele anderen.

Met hen zal Museum Oud-Ede aan geïnteresseerden een beeld geven van op welke wijze Nederland zo'n driekwart eeuw in hoger sferen verkeert.

Als stimulator van deze expositie treedt de in Ede woonachtige luchtvaart-publicist Wim Schoenmaker op. Van zijn hand verschijnt één dezer dagen het boek: "Mei 1940", verdediging van Nederlands luchtruim in de meidagen van 1940.

Een grote show werd gegeven op 9 november 1910. Verwey & Lugard openden die dag officiëel het "Vliegkamp Ede", waarbij aanwezig waren de binnen de Nederlandse Luchtvaarthistorie nu nog steeds bekende mannen als: Henri Wijnmalen, Gijs Küller en Frits Koolhoven. Wijnmalen en Küller vlogen. Koolhovens vliegtuig moest uit Frankrijk komen en werd aan de Nederlandse grens tegengehouden: hij vloog dus niet.

Tijdens deze expositie worden enkele bijzonder mooie modellen getoon zoals de Blériot XI, waarmee Jan Hilgers de eerste vlucht in Ede heeft gemaakt. Een ander geëxposeerd model uit de allereerste dagen van de Nederlandse Luchtvaarthistorie is dat van de "Spin". Met dit door hem zelf gebouwde toestel vloog op 31 augustus 1911 Anthonie Fokker rons de St Bavokerk te Haarlem.

1910 is het eerste jaar dat in Nederland volop werd gevlogen; een jaar dus van luchtvaartspektakel. Soms met dodelijke afloop, zoals bij het neerstorten van Clément van Maasdijk ten Noordwesten van Arnhem op 27 augustus 1910, tijdens een proefvlucht voor de op de volgende dag in die plaats te geven vliegshow.

Een affiche met de aankondiging van dat luchtvaartgebeuren hangt op de expositie in museum Oud-Ede.

In 1910 en 1911 stond het vlieggebeuren in Nederland in het centrum van de politieke belangstelling. Na verloop van tijd echter begon de interesse sterk terug te lopen.

Men had het wel gezien en daarmee verminderde in eerste instantie eveneens de aandacht van het bedrijfsleven.

En puur alleen demonstratie-vliegen leverde te weinig op.

Anthony Fokker trok naar Duitsland en Frits Koolhoven ging naar Engeland.

In Ede volgden verschillende maatschappijen als "De Condor" en "de

Kampioen" elkaar op. De enige die het wat langer volhield was de Brabander Henri Bakker.

De expositie in museum Oud-Ede wil veelal een beeld geven van wat was. Eén ding poogt men echter niet uit het oog te verliezen: Het heden en soms zelfs.....de toekomst.

Als contrast binnen deze tentoonstelling heeft het museum de mogelijkheid om twee van Fokkers nieuwste modellen te tonen, n.l. de Fokker-50 en de Fokker-100, als opvolgers van de zo vermaarde Friendship & Fellowship.

Echt een tentoonstelling, die de moeite waard is om te gaan zien!!

0-0-0-0-0-0-0

TENTOONSTELLINGS AGENDA voor de komende maanden in MUSEUM OUD-EDE

29/06 t/m 31/08-1985: 75 jaar Jan Hilgers vliegt boven Ede;

15/08 t/m 31/08-1985: 50 jaar geleden de 1e Heideweek;

in oktober 1985: 75 jaar drukkerij Frouws en Edese Courant

29/11 t/m 04/01-1986: 40 jaar Edese Beroepsbrandweer

11/01 t/m 01/02-1986: tekeningen van Arnold Koning

zomer 1986: 90 jaar gymnastiekvereniging Sparta

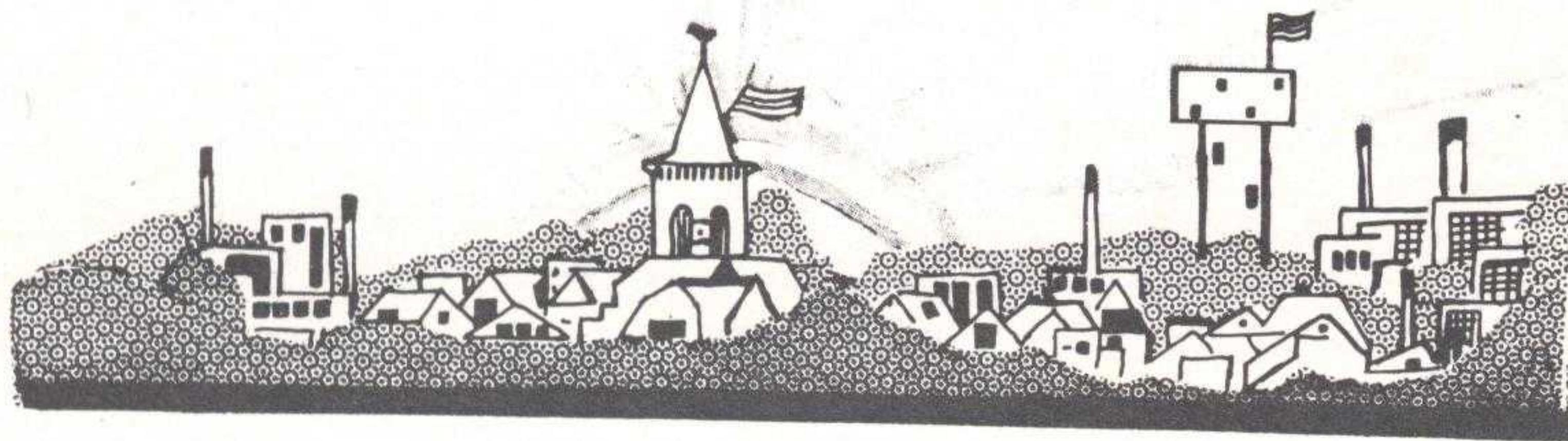
SAMENVATTEND VERSLAG VAN EEN KLAS LEERLINGEN VAN DE VELDHUIZERSCHOOL n.a.v. EEN BEZOEK AAN DE TENTOONSTELLING "EDE, 40 JAAR BEVRIJD".

Wij gingen vanuit school op de fiets naar het museum Oud-Ede. Er was een tentoonstelling van de bevrijding, over de oorlog en de herdenking van 40 jaar bevrijd. Bijna alles van Ede en de Veluwe. Ede is op 15 april bevrijd en verder de Veluwe ook rond 17 april.

Toen we binnenkwamen mochten we van een meneer eerst 5 minuten alles bekijken, want daarna ging die meneer alles over de oorlog vertellen. Hij vertelde dat de Duitsers op 10 mei 1940 ons land binnentrokken. We zaten in rep en roer. De koningin vluchtte naar Engeland met de prinsessen. Later gingen de prinsessen naar Canada.

EDE 40 JAAR BEVRIJD

De Duitsers trokken heel ons land door. We moesten al onze fietsen en ons koper inleveren. Het koper hadden ze nodig voor kogels; de fietsen gebruikten ze voor vervoermiddel; ze hadden ook wel auto's hoor!

We zagen daar een oude krant van 1940 "Nederland in oorlog". Met een foto van koningin Wilhelmina. Later mocht er geen foto van koningin Wilhelmina meer in de krant staan. En er mocht ook geen oranje worden gedragen.

Er stond ook een radio. In de oorlog was er een zender en die heette Radio Oranje en daar mochten we niet naar luisteren van de Moffen. (De Duitsers heetten Moffen en de Engelsen heetten Tommies).

Daarom haalden we het binnenste van een radio eruit en dat verstoppen we in een koektrommel, of in een naaimachine, of in een dik boek. Hij kende een familie waar het kleine zoontje ineens zei: "Uit de naaimachine komt muziek".

En het buitenste van de radio gaven we aan de Duitsers met een paar bakstenen erin, dan leek het wat zwaarder.

Je zag in een vitrine allerlei dingen liggen. Bijvoorbeeld een Jodenster; die had ik nog nooit in het echt gezien.

Er werden ook spertijden ingesteld, dan mocht je bijvoorbeeld niet later dan 6 uur of 7 uur, soms na 10 uur naar buiten. Om 6 uur was natuurlijk een zwaardere straf dan om 10 uur.

Er was ook opgeplakt het vonnis van 7 mensen die doodgeschoten waren.
Een brief van een verzetsstrijder aan andere verzetsstrijders.
Ook lagen er persoonsbewijzen en bonkaarten.

Toen gingen we naar een 2e kamer; daar stond een Tommy met een mobilofoon. Ook lagen in een vitrine zelfgemaakte tabaksblaren uit de oorlog, want je kon toen geen tabak meer kopen. Maar er lagen vroeger peukjes op de grond en die raapten de mensen op en ze maakten er weer lange sigaretten van, dat heette "bukshag".

Er was ook een trouwjurk van parachute-zijde gemaakt en later hebben ze er een gewone jurk van gemaakt. Een lapjesrok van een vrouw uit een strafkamp, en brood in een vitrine, net stokbrood maar het was bikkelhard.

En van de hongerwinter en van zwarte gordijnen en van armbanden van geldstukken gemaakt.

Er waren ook een heleboel foto's van Ede en de bevrijding rondom de Oude Kerk. Op veel foto's stonden ook erebogen, bijv. aan de Slunterweg en de Molenstraat.

Toen kregen we een videofilm te zien over de slag om Arnhem en de bevrijding.

En dat die Duitsers met de handen in de nek moesten lopen, dat vond ik super.

Je zag hoe de blijdschap uit het gezicht van de mensen straalde.
Ik vond alles eigenlijk wel mooi.

En zo hebben we de dinsdagmiddag volgemaakt. Dit was het dus van een interessante middag. Het was erg interessant en mooi verteld.

0-0-0-0-0-0-0

JAARLIJKSE EXCURSIE op woensdag 11 september 1985 naar het Schoonhovens "Silverhuijs" en het Haagse Gemeentemuseum.

Programma:

- 08.30 Vertrek vanaf het Museumplein te Ede naar Schoonhoven.
- 10.00 Aankomst te Schoonhoven waar een kopje koffie wordt gedronken.
- 10.45 Bezoek aan het "Silverhuijs". Alvorens de eigenlijke rondleiding begint wordt de geluidsfilm "Zilvertoer" vertoond. Daarna volgt de rondleiding, waarbij wordt verteld van de oude gebruiken, vervaardigingsmethodes e.d.

aan de hand van een groot aantal zilverwerken. Tevens ziet u daar een zilversmid aan het werk. Er worden vele miniaturen, sieraden e.d. getoond, die u in eigen handen kunt bewonderen. De mogelijkheid bestaat om zelf iets van het Schoonhovens zilver aan te schaffen.

12.30 Serveren van een uitgebreide koffiemaaltijd.

14.00 Vertrek naar het Haags Gemeentemuseum, waar we het pas gereedgekomen kostuummuseum en het schoolmuseum gaan bekijken.

Nadien laven we nog eenmaal onze eventuele dorst.

17.00 Aanvang terugreis naar Ede, waar we hopen omstreeks

18.30 uur weer terug te zijn op het Museumplein.

De kosten voor deelname aan deze excursie bedragen f 40,- per persoon. In totaal zijn 47 plaatsen in de bus beschikbaar.

Aanmelding en vooruitbetaling van de kosten graag zo spoedig mogelijk aan de balie van het Museum Oud-Ede.

Alleen als er plaats over is komen eventuele niet-leden in aanmerking voor deelname!

de reis-commissie.

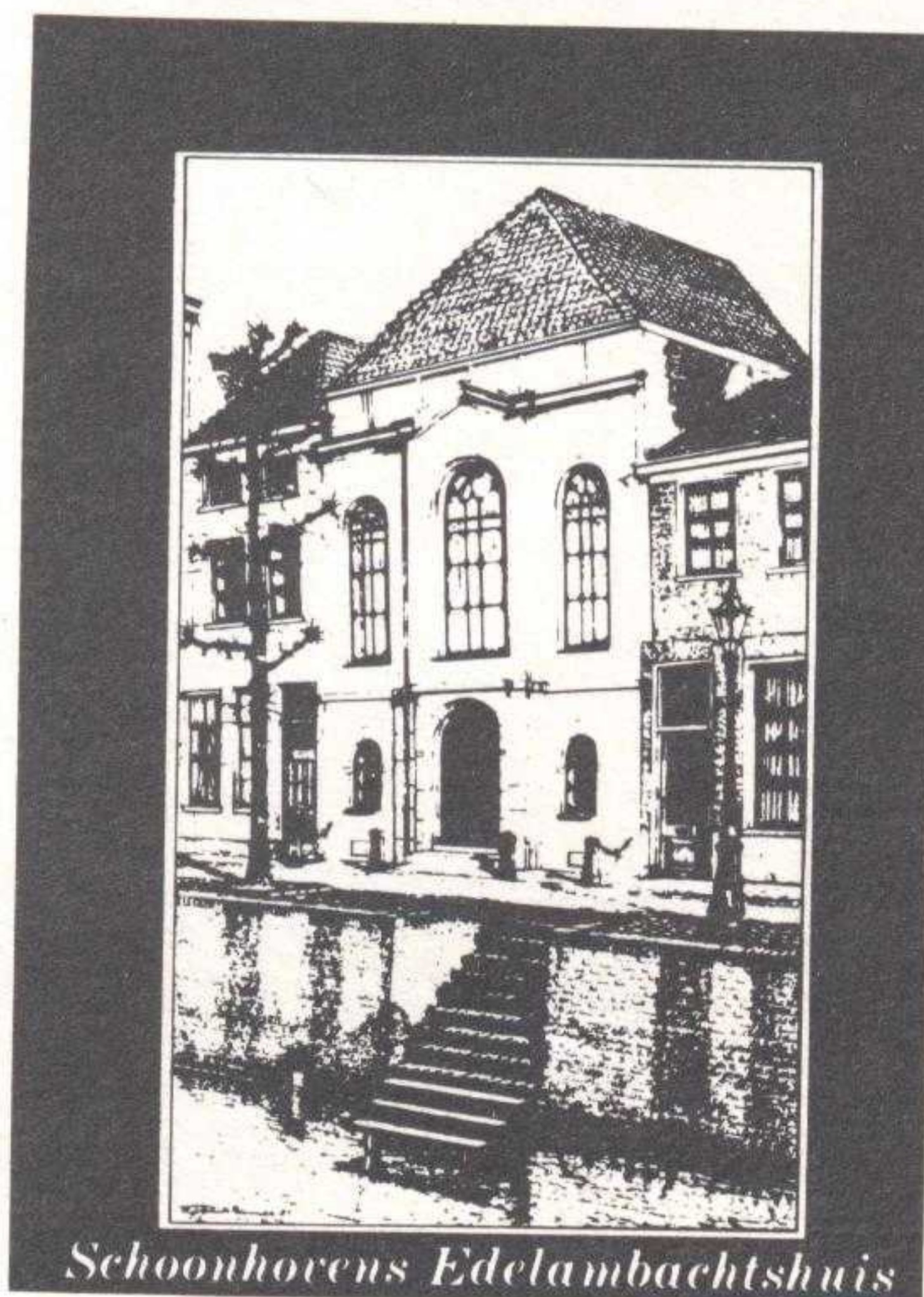
Schoonhovens Zilver Centrum

*Een absolute topper
voor het buitenlands
tourisme!!*

*Hedendaags en antiek zilver
grootste kollektie
in Nederland*

*Zilversmid-demonstraties
in antieke werkplaats*

Schoonhovens Edelambachtshuis

MIENTJE AAN HET WOORD.....

'k Het gemarkt dat veul minse mien de veurige keer hen gemist in de Zaandloper. Noe is het niet de bedoeling da'k elke keer wat schrief, mer ik docht zo bij me eige dat ut noe weer us tied wier um wat van me te laote heure. Went begos ut jaor nogal rustig, daornao hen we een tied van bar veul druktes achter de rug.

Daor was eerst de tentoonstelling van aordewark van vrogger. De börde, schaole en al ut aandere gerei, vrogger gemaakt deur ene Petrus Regout uut Maostricht hen aordig belaangstelling getrokke, veural van echte liefhebbers. Ut was een aordigheid um te zien hoe de minse soms eige spulle meebrochten naor ut museum um te laote bepaole in welk jaar taante Riek of grootmoeder Gerritje dat börd op kopje wel ees gekocht zou kunnen hebbe. Ok wier gevraagd watut naoste bij weerd zou kunnen zin. Mer daor koste onze museummedewarkers gien antwoord op geven, went daor zin deskundigen veur. Los hiervan is ut mit die weerde vaak zo wat een gek d'r veur wil geven, went een bietje gek mot je veur verzaomele toch wel weze.

De grootste drukte kwam deur de tentoonstelling over de bevrijding van Ee in april 1945. Deze wier geopend deur de börregemeester eiges, die veur de gelegenheid de vrouw ok had meegebracht. Men kos marreke dat de herdenking van de bevrijding de börregemeester niet onberoerd liet. Evert van de Weerd, een jong uut een echt Ees geslacht -die veul had uitgevlooid over alles van de bevrijding- had een Canadees meegebracht die 40 jaor geleeje Ee het hellepe bevrijden.

Nadat ze allebei hun verhaol kwiet waore, wiere ze nog deur de televisie uitgeheurd. D'r was naomeluk een koppel minse van de televisie. Wat geeft dat een heisa veur zo'n paor keels en wat een schelle lampe gebruuke die. Harreme het d'r bekant een paor daoge met de ooge last van gehad. 'k Het heure zegge dat uut veur de televisie met vier minute bekeke was. Mer ze hadde d'r bekant anderhaalf uur veur gebruikt in 't museum. Toch was het aordig dat ut museum veur de zoveulste keer veur de televisie kwam, noe dan mit Evert van de Weerd in ut beeld. Ze neume zoiets Ede-promotie -raor woord-, wat ut gemeentebe-stuur zo grieg wil.

Harreme en ik bin d'r vaak beduusd van dat ut in alle eenvoud vaak gelukt mit us museum Ee goed naor buute te brenge. Misschien zou de Gemeenteraad mit ut bepaole van de subsidie daor een bietje rekening mee kunne houwe.

Alhoewel de medewarkers d'r bar tegen op gezien hadde um deze ten-

DRUKWERK

Periodieken, jaarverslagen, tijdschriften,
brochures, folders, briefpapier, rekeningen
formulieren in bloks, sets, enz.

BINDWERK

Inbinden van boeken en jaargangen
tijdschriften met goud- of kleurfolie-druk op
boekband.

Archief- en bibliotheekdozen.

Restauratie van antieke boeken en bijbels.

Postverzending

Vouwen en insteken van brieven e.d. in
enveloppen.

Adresseren - sorteren - bundelen.

Bijhouden van adressenbestanden en
leveren van adresplaatjes.

toonstelling te maoke, geleuf ik toch dat ze d'r goed mee bin geslaogd. Heel veul schoolklassen bin d'r geweest. Jan Diepeveen en Henk Verhaaff waore op ut lest haost schor van de veule uutleg, die ze moste geeve. Op de bevrijdingsdaoge 17 april, 5 mei en 6 mei kos iedereen komme kieke zonder te betaole. Minse, minse wat een drukte was ut toen. Hardstikke veul ouweren en kiender kwamme naor ut museum. 'k Denk niet dat alle minse alles goed hen kunnen zien. Mer gelukkig koste ze deurlope naor de kamer van Harrema en ikzelf um effe aodem te haole. Das noe niet um op te spochte, mer de reakties in ut gastenboek waore nogal lovend. Dit was dan mee te daanke an de veule bruukleengevers. In totaal hen we ruim 3.700 bezoekers geteld.

Noe zin de vier minse weer druk in de weer um alles weer veilig bij de minse die uutleenden, thuus te kriege en veerder de vitrines weer te vulle mit de eige spulle. D'r most hard gewarkt worden, went dat kostte 5 daoge!

Mer noe ik ut zo over de tentoonstellinge het, bin ik ees gaon blaodere in de leste "Zaandlopers". Tot mien verbaozing ontdek ik, dat daor niks in het gestaon over wat veur tentoonstellinge d'r zulle komme. Dat leikt narreges op. Ik geleuf dat de museumkmissie ut veurtaon met op tied deur mot geve an de redaktie. Jullie lezen ut wel in de kraante, mer de leeje die buute Ee wonen -en dat zin d'r gelukkig nogal wat- wete d'r niks van. En dat is toch jammer.

Daorum dat 'k noe mer vast deurgeef wat ik heurde over de kommende tentoonstellingen. Op 29 juni aanstaonde begint de tentoonstelling over Jan Hilgers. Dat is die keel die al heel vrog durrefde te vliegen. Ut is dan krek 75 jaor geleje dat hij as eerste Nederlander in een vliegtuig vloog boven de Doesbörgerbuurt. Dat was toen geleuf me een iezig avontuur. Tot 1922 is daor een vliegveld geweest en d'r was zelfs een vliegschool. Tot 31 augustus zin jullie bij deze tentoonstelling -die naor ik het geheurd, bar interessant zal zin- hardstikke welkom. Komme heur, en breng de kiender mee.

Dan heel wat anders. 50 Jaor geleeje kwam de eerste Heideweek in Ee. En ok daor zal aondacht an wörde besteed mit veul foto's en zelfs nog een paar japonne die de Heidekoninginnen hen gedraoge in de zestiger jaore. Van 16 tot 31 augustus is deze tentoonstelling in ut museum. Zeker de meuite weerd um te komme kieke.

Dan ha'k nog wat op mien lever. In de "Zaandloper" van meert stond een formulier mit vraoge afgedrukt um ut bestuur wat mer op de

hoogte te brengen van wat d'r onder de leeje aan gaove schuul gaot. Mer minse ik het begrepe dat ut allerakkelus is zo weinig as daor op is gereageerd.

Kom noe.....leeje van Oud-Ee, een vereniging met ruim 800 leeje, daor mot toch meer muziek in zitte. Stellen jullie dat neie bestuur dat mit frisse moed is angetreeje, noe niet teleur. Zuke jullie die "Zaand-loper" nog ees op en vul dat briefje in. Of aandars kom in ut museum vertelle waor jullie in uutblinke of an wille warreke.

'k Zeg mer zo. hoe meer ziele, hoe meer vreugd. En daorvan geniete Harreme en ikzelf ok van. En as ut zo uutkomt, dan bin je ok nog welkom bij ons beije. Een bak koffie schiet d'r altied wel op over!

Intusse minse, is ut zoemer. Noe we niet meer op de iege boerderie zitte, hen we ok wat mer de tied um hier wat plezier van te hen. We hope dat jullie daor ok wat van zulle geniete, geliek ok doen noe Harreme uut ut museum "Oud-Ee" en zien eigenste

MIENTJE, die
jullie haarteluk groet.

NAPOLEON IN EDE .....

Afgelopen maanden is volop, ook in onze gemeente, de veertigjarige bevrijding van ons land herdacht. Ook een goede 170 jaar geleden, in 1813, werd in ons dorp het vertrek van de Fransen met gejuich ontvangen. De navolgende gegevens zijn grotendeels ontleend aan het boekwerk "De geschiedenis van Ede".

Onder het Franse juk was het ambt Ede in vier zelfstandige gemeenten verdeeld, te weten: Ede, Lunteren, Bennekom en Otterlo, elk met een eigen burgemeester, destijds nog betiteld als "maire". Daarnaast werden in elk van de vier plaatsen bestuursleden, (nu zouden we zeggen Raadsleden) benoemd. Deze moesten bij aanvaarding van hun ambt de volgende eed afleggen: " Ik zweer gehoorzaamheid aan de constitutie van het Rijk en getrouwheid aan de keizer".

De voornaamste taak van de vier burgemeesters bestond uit het innen en afdragen van de belastingen en deze te voldoen aan alle mogelijke verordeningen. Vermoedelijk was de verdeling te danken aan het feit dat vier kleine gemeentes meer konden opbrengen dan één grote.

Zo moest het bescheiden Otterlo met amper 600 inwoners jaarlijks een bedrag van 935 francs aan belasting betalen en Lunteren zelfs 2000.

De belastingen waren in niet minder dan 18 klassen verdeeld, variërende van 1 tot 18 francs per aangeslagene.

Met in gebreke blijven van leveringen wisten de Fransen wel raad. Zo ontving maire Roelofsen te Lunteren van de prefect uit Arnhem eens het volgende schrijven:

"De laatste levering van paarden was totaal onvoldoende; deswege moest meer dan de helft elders worden aangekocht, waarvan de extra kosten voor uw gemeente komen!"

Even voor de officiële totstandkoming van de vier gemeenten een feit werd (1 januari 1812) kreeg de maire van Ede, de heer J.J. Kleinhoonte, nog een verantwoordelijke opdracht te vervullen. In 1811 bracht keizer Napoleon Bonaparte een bezoek aan Nederland en op 25 oktober van genoemd jaar ontving de maire van Ede een uitvoerig schrijven van het Franse Departement. Daarin stond vermeld, dat de keizer op 31 oktober a.s. op zijn tocht van 't Loo (waar hij logeerde) naar Arnhem, ook Ede zou aandoen. Hij werd vergezeld van een grote hofstoet en wenste met de nodige eerbied te worden ontvangen. Dus bevatte de brief een aantal instructies, die streng moesten worden opgevolgd.

Op de bewuste dag diende de maire, raadsleden en verder gevolg des morgens om tien uur op de grens van de gemeente aanwezig te zijn, ter begroeting van de keizer. Alle wegen, en eventueel bruggen, waarover de stoet zou trekken moesten zorgvuldig zijn gereinigd en goed begaanbaar zijn. Verder diende de Dorpsstraat geheel versierd te worden, met aan begin en einde een grote ere-poort. Om deze feestdag nog lang in het geheugen te houden werd bevolen, dat bij het invallen van de duisternis het gehele dorp door middel van vetpotjes moest worden geillumineerd. Dat alles op kosten van de gemeenschap, waarvan de kas toch al vrijwel leeg was.

Optocht in Ede met versierde wagens, tijdens de Onafhankelijkheidsfeesten in 1913.

Maar er zat niets anders op, bevel is bevel. Bovendien de tijd drong en onder leiding van maire Kleirhoonte ging men aan de slag. Het dorp werd versierd, al liet de maire het ook al door tijdgebrek slechts bij één ere-poort aan de Boslaan.

Op de bewuste 31 oktober 1811 stonden maire, raadsleden en vooraanstaande burgers op het vastgestelde uur keurig aan de grens opgesteld. Maar wat er kwam.....geen keizer Napoleon; blijkbaar was deze er achter gekomen dat de weg naar Arnhem over de "Woeste Hoeve" aanmerkelijk korter was.

Onverrichterzake keerde de begroetingscommissie in de middag huiswaarts en begon men de volgende dag met het afbreken van de versiering. Het was wel een duur grapje geworden.

Timmerman Schuurman, die met een aantal mensen de ere-poort had gebouwd, diende een rekening in van 80 gulden voor arbeid en materiaal. Dat er niet op een droogje was gewerkt bleek toen de plaatselijke herbergier met een nota kwam van 14 gulden voor geleverd bier. De raad trachtte de schade zoveel mogelijk te beperken. De rekening van Schuurman werd gehalveerd (de helft oordeelde men ruim voldoende), terwijl de waard helemaal niets ontving.

De vroede vaders waren van mening dat als de arbeiders inderdaad zo'n grote dorst hadden getoond, zij gratis van de gemeentepomp gebruik hadden kunnen maken.

Omtrent het wegblijven van de stoet werd geen nadere tekst en uitleg gegeven. Wel ontving de maire enkele dagen later van de Inspekteur-Generaal uit Arnhem een bevel, waarin hem werd gelast 42 paarden af te leveren bij de "Woeste Hoeve", als aandeel in de 250 dieren die uit onze omgeving waren gevorderd. Begrijpelijk, dat de bevolking opgelucht ademhaalde toen eindelijk de Franse bezetting voorbij was. In 1913 werd ook in ons dorp het 100-jarig onafhankelijkheidsfeest uitbundig gevierd, hetgeen enkele hoogbejaarde Edenaren zich nog wel kunnen herinneren.

H.J. Nijenhuis.

NIEUWE LEDEN VAN DE VERENIGING OUD-EDE, bijgewerkt tot 1 juni 1985

J. Berends - Ede

J. Eisberg - Ede

J. Gabriël - Ede

H. v.d. Hoef - Ede

M. van Laar - Ede

L. Romeyn - Ede

E.J. Top -Ede

Mw Drs M.S. Wigman - Lunteren

Mw J. van Yperenburg - Ede

GLASSCHADE HERSTELLEN

JANSEN v/h de NOOY bellen

Telefoon: 16308

tevens verkoop en plaatsing van alle soorten glas.

SPIEGELS en GESLEPEN GLASPLATEN

ISOLATIEGLAS van THERMOPANE - POLYGLAS

of aluminium voorzetramen.

GLASHERSTEL JANSEN v/h de NOOY

Bettekamp 13 EDE   Telefoon: 16308

SCHILDERSBEDRIJF de NOOY

**voor alle onderhoudswerken, zowel binnen- als
buitenwerk, sauswerk, sierpleister, sigmulto, behangwerk
en andere schilderswerkzaamheden.**

voor informatie

naar:

JANSEN

Bettekamp 13 EDE

Telefoon: 16308

gelders-utrechtse spaarbank

meer dan spaarbank alleen

De oudste financiële instelling in Ede, die ondanks haar
leeftijd met jeugdig élan actief blijft met een aan vandaag
aangepast dienstenpakket ook voor U !

'n Bondsspaarbank, moderne gezinsbank voor alle
bankzaken en verzekeringen.

Reeds sedert 1872 de vertrouwensinstelling
van vele duizenden spaarders.

VAN OUDSHER DE BANK VOOR ALLE MENSEN
DE BANK NU OOK VOOR U !

Hoofdkantoor:
Telefoonweg 110-112 — EDE — Tel. 19020
5 kantoren in EDE — 10 kantoren in de Gemeente